

Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen

Objectgegevens

provincie:	Noord-Holland
gemeente:	Enkhuizen
plaatselijke aanduiding:	Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen
kadastrale aanduiding:	gemeente: Enkhuizen sectie: D nummer: 3876
architect:	Onbekend
bouwjaar:	Zomerhuis met erker gebouwd in de 18 ^e eeuw, uitgebreid tot stolpboerderij in 1879
oorspronkelijke functie:	Zomerhuis
huidige functie:	Woonstolp

Afb. 1 - Molenweg 69, Enkhuizen.

Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen

Kadastrale kaart en situatie

Afb. 2 - Kadastrale kaart. Molenweg 69 is geel omcirkeld.

Afb. 3 - Luchtfoto situatie. Molenweg 69 is geel omcirkeld.

Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen

Inleiding

Het pand aan Molenweg 69 is in de 18e eeuw gebouwd als zomerhuis, bestaande uit een rechthoekig grondvlak met één bouwlaag en een naar achteren aflopend lessenaarsdak, erker en halfverdiepte kelder. De ontwerper van het zomerhuis is onbekend. Voor de voorgevel werden gele bakstenen gebruikt, ook wel 'frieze geeltjes' genoemd. Deze stenen waren goedkoper ten opzichte van rood-/bruinkleurige stenen, en werden normaliter toegepast voor zij- en achtergevels. In 1879 werd het zomerhuis uitgebreid tot een stolpboerderij. Er werd een houten vierkantconstructie met piramidevormig dak geplaatst en zo ontstond een vierkant grondvlak, waarbij de diepte van het zomerhuis vermoedelijk maatgevend is geweest voor de diepte van de stolp. Aan de straatzijde werd een dars toegevoegd, maar de voorkamer van het zomerhuis en de erker bleven behouden. De stolp heeft daarna verschillende wijzigingen doorgemaakt. Zo is de houten gevelbekleding van de linker zijgevel en de achtergevel omstreeks 1920 vervangen door gele bakstenen, zoals die aan de voorgevel. In 1953 was in de boerderij een melkhandel met melkzaak gevestigd, waardoor in dat jaar een vergunning werd verleend om de darsdeuren in de voorgevel en het naastgelegen kozijn te vervangen door een breder kozijn met smalle toegangsdeur, de erker te verlagen en dakkapellen toe te voegen, zodat er een melkzaak met woning gemaakt kon worden. Naast diverse interieurwijzigingen is in de jaren '90 de achtergevel aangepast, en rond 2020 is een zinken dakopbouw op het linker zijdakvlak geplaatst.

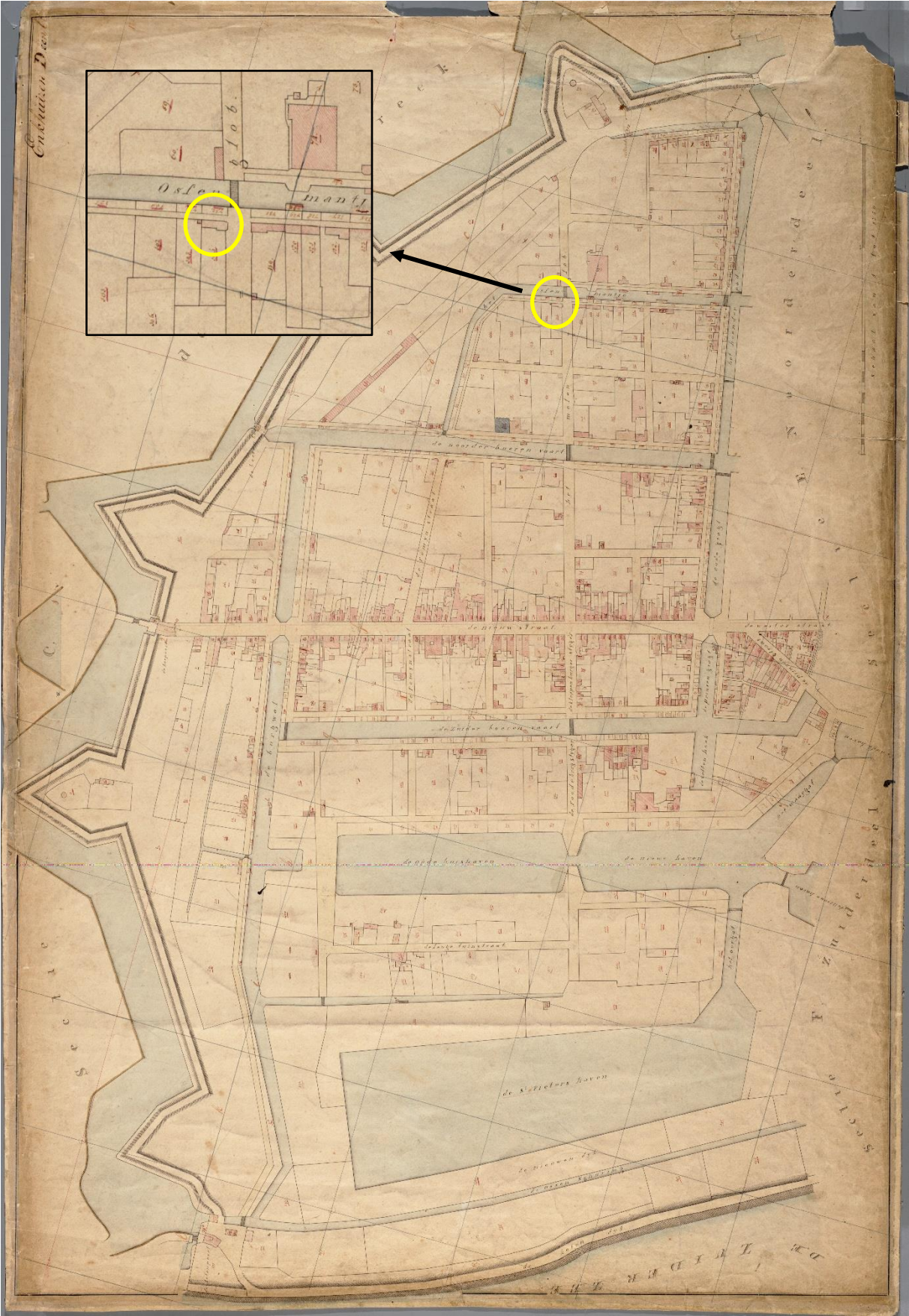
Het pand is gelegen in de Boerenhoek, een uitbreiding van het noordwestelijke deel van de historische binnenstad uit omstreeks 1600. De Boerenhoek bevatte oorspronkelijk veel stadsboerderijen, maar was in de 18^e eeuw, de periode waarin het zomerhuis is gebouwd, echter nauwelijks bebouwd. Door economische achteruitgang was het aantal inwoners in Enkhuizen drastisch afgenomen. In de meeste delen van de binnenstad werd veel bebouwing gesloopt. Het stadsbestuur wilde echter de façades van de hoofdwegen en de haven bewaren, omdat deze delen beeldbepalend waren voor de stad Enkhuizen. De bebouwing in de Boerenhoek bestond uit veelal zomerhuizen van rijke Enkhuizenaren en kleine arbeidershuizen, gesitueerd tussen boomgaarden, moestuinen en weilanden. Deze zomerhuizen, ook wel 'koepels' genoemd, kenmerkten zich door erkers en naar achter aflopende lessenaarsdaken. In de tweede helft van de 19^e eeuw leefde de werkgelegenheid op en trok de kaasmarkt aan, waardoor er weer boerderijen in de Boerenhoek werden gebouwd. Zo ook de stolpboerderij aan Molenweg 69.

De meeste boerderijen werden aan het water gesitueerd, zodat de boeren gemakkelijk via het water de landerijen buiten de stadswallen konden bereiken. De stolpboerderij aan Molenweg 69 was van oorsprong gesitueerd aan het water tussen de Drie Zalmen en het Hemeltje, dat oorspronkelijk doorliep tot de Noorderboerenvaart. In de jaren '20 van de 20^e eeuw werd een deel van het water gedempt ten behoeve van de herontwikkeling van de Boerenhoek. Het gedempte deel is nu de Nanne Grootstraat. Door de demping was de boerderij niet langer gesitueerd aan het water, maar heeft het aan weerszijde bebouwing, waarvan de rooilijn van nr. 71 en 73 afwijkend is. In de periode die volgde bleven de boerenbedrijven groeien en werd de binnenstad verdicht, waardoor veel boeren in de tweede helft van de 20^e eeuw vertrokken naar locaties buiten de historische stadswallen. Vandaag de dag zijn er slechts 9 stolpboerderijen in de binnenstad van Enkhuizen bewaard gebleven.

Afb. 4 – Historische foto van Molenweg 69 na vervanging van de houten zij- en achtergevel.

Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen

Afb. 5 – Kadastrale minuutplan Enkhuizen 1811-1832. Molenweg 69 is geel omcirkeld.

Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen

Beschrijving situatie en directe omgeving

Het pand is gesitueerd aan de Molenweg, een noord-zuid georiënteerde straat in de Boerenhoek. De straat kenmerkt zich voornamelijk door kleinschalige bebouwing, veelal bestaande uit één bouwlaag met kap. Rondom het parkeerplein met het winkelcentrum is de bebouwing echter vernieuwd en grootschaliger geworden.

Molenweg 69 ligt nabij de kruising met de Drie Zalmen. De rooilijn van de naastgelegen panden (nr. 71 en nr. 73) wijkt af ten opzichte van de rooilijn van de stolp, omdat de naastgelegen panden aansluiten op de jaren '40/'50 uitbreidingswijk ten noorden en westen van Molenweg 69. Mede hierdoor is de stolpboerderij goed zichtbaar vanaf het noordelijke gedeelte van de Molenweg en ligt het – net zoals de in de historische situatie – in de zichtas van het Hemeltje.

De stolpboerderij wordt ontsloten aan de Molenweg en is direct gelegen aan de straat. Via een steeg aan de Nanne Grootstraat is de achtertuin van de stolp bereikbaar. De achtertuin grenst tevens aan een trafohuisje dat omstreeks 1940 is gebouwd om de nieuwe uitbreidingswijk van stroom te voorzien.

Afb. 6 – Molenweg 69 en belendende panden. Op de foto is te zien hoe de rooilijn van de straat verspringt richting de jaren '40/ '50 wijk in het noorden.

Beschrijving van het exterieur

Het huidige pand bestaat uit een rechthoekig grondvlak met erker, één bouwlaag en een piramidevormig dak. De gevels zijn opgetrokken met gele bakstenen (de 'frieze geeltjes'). Het metselwerk bevat een halfsteens verband en staand verband, voorzien van een lichtgrijze platvolle voeg, en er is een donkergrijze gekeimde plint aanwezig. De achtergevel is voorzien van wit stucwerk. De houten kozijnen hebben een rechte profilering, behalve het kozijn van de erker dat een duveljager heeft, en bevatten een crèmewitte kleurstelling met donkergroen raamhout, met uitzondering van het raam in de rechter zijgevel. Het dak is bedekt met een oranjekleurige oud hollandse pan. De voorgevel is voorzien van een erker en heeft net zoals de rechter zijgevel een hogere goot ten opzichte van de linker zijgevel en de achtergevel. In het voor- en achtergeveldakvlak is een dakkapel aanwezig, het linker dakvlak is voorzien van een moderne dichte dakopbouw en het rechter dakvlak bevat een dakraam van latere datum.

Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen

Voorgevel (oost)

De voorgevel bestaat van links naar rechts uit een entree deur, een raam en een erker. De entree heeft een houten kozijn op natuurstenen neuten en bevat een bovenlicht. De deur zelf is een dichte paneel deur. Links van de entree deur is het metselwerk in halfsteensverband aanwezig, rechts van de entree deur bevat het metselwerk een staand verband. Het kozijn naast de entree bestaat uit een twaalfruits indeling en bovenlicht, beide voorzien van dubbel glas. Tussen dit kozijn en de erker is gebruik gemaakt van een halfsteens metselverband. De erker bevat een staand metselwerkverband en in ieder gevelvlak is een rechthoekig kozijn aanwezig. De ramen bevatten een zesruits indeling en zijn voorzien van dubbel glas. De erker wordt beëindigd met een geprofileerde daklijst. Daarboven is de daklijst van de gehele voorgevel aanwezig, bestaande uit gootklossen en een gootlijst.

De kozijnen zijn voorzien van een rollaag aan de bovenzijde, en die in de erker bevatten ook een rollaag aan de onderzijde. Boven de entree deur en het middelste kozijn in de gevel zijn muurankers aanwezig. De daklijsten hebben een crèmewitte kleurstelling met donkergroene gootklossen.

De dakkapel in het voorgeveldakvlak is voorzien van twee openslaande ramen, met aan de bovenzijde een geprofileerde timpaan en aan weerszijde voorzien van houtsnijwerk. De zijwangen bevatten houten rabatdelen.

Afb. 7 – Voorgevel (oost)

Linker zijgevel (zuid)

De linker zijgevel is direct tegen het belendende pand aangebouwd. De gootlijn van de linker zijgevel ligt lager ten opzichte van de voorgevel. In het dakvlak is een gesloten dakopbouw aanwezig, voorzien van donkergrijze beplating en een daktrim. De dakopbouw is afkomstig uit ca. 2020 en bezit geen monumentale waarde.

Rechter zijgevel (noord)

In het midden van de rechter zijgevel is een verticaal geled kozijn in een donkergroene kleurstelling aanwezig, voorzien van een horizontale en verticale tussenstijl. Boven het kozijn is een rollaag aanwezig. Links van het kozijn bevat het metselwerk een staand verband. Ter plaatse van het kozijn en rechts ervan is er sprake van metselwerk met een grotere gele steen ten opzichte van de voorgevel, uitgevoerd in halfsteens verband en een platvolle lichtgrijze voeg. De gevel wordt beëindigd met een mastgoot. Middenin het dakvlak is een dakraam aanwezig. Tevens is er bovenin het dakvlak een glooiing zichtbaar, vermoedelijk ter plaatse van het vierkant.

Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen

*Achtergevel (west)*¹

De gestucte achtergevel wordt beëindigd met een mastgoot, die lager is gelegen ten opzichte van de goot in de rechter zijgevel. In het midden van het dakvlak is een dakkapel aanwezig, voorzien van twee openslaande houten ramen, een timpaan en houten zijwangen. De dakkapel bevat een crèmewitte kleurstelling, en het raamhout heeft een donkergroene kleur. Boven de dakkapel is een dakraam aanwezig. Links bovenin het dakvlak is een glooiing zichtbaar, vermoedelijk ter plaatse van de houten vierkantconstructie.

Afb. 8 – Rechter zijgevel (noord)

Afb. 9 – Achtergevel (west)

Beschrijving van het interieur

Het interieur is niet bezocht, waardoor de waarde hiervan onbekend is.

---

¹ De achtergevel is uitsluitend vanaf de steeg achter de woning geobserveerd/bezocht. De gevelindeling en kozijnen waren door de hoge schutting niet zichtbaar.

Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen

Waardering

Bij de waardering zijn de criteria gebruikt zoals beschreven in de standaard voor het waarderen van bouwkunst van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Cultuurhistorische waarden

Het pand is cultuurhistorisch van belang wegens de relatie met de economische en maatschappelijke geschiedenis van gemeente Enkhuizen. De typologie van het 18^e-eeuwse zomerhuis is kenmerkend voor de periode van krimp in Enkhuizen, waarbij veel panden in de boerenhoek werden gesloopt en zomerhuizen werden gebouwd door rijke inwoners. De stolp uit 1879 is een weerspiegeling van de groeiende agrarische sector in de tweede helft van de 19^e eeuw. Beide typologieën zijn nog afleesbaar.

Situationele en ensemblewaarden

De stolpboerderij heeft situationele waarden wegens haar ligging in de Boerenhoek, een stadsuitbreiding rond 1600 waar oorspronkelijk veel boerderijen gesitueerd waren. Ook de kenmerkende vorm met een rechthoekig grondvlak en piramidevormig dak draagt bij aan de situationele waarden van de stolpboerderij. De hoofdvorm is in combinatie met de erker een opvallende verschijning in het straatbeeld, omdat er aan de Molenweg verder geen stolpen meer aanwezig zijn en de erker als enige gebouwobject door de voorgevelrooilijn van de straat steekt. Hoewel de stolp niet meer omringd wordt door groen en niet meer direct grenst aan het water, is de stolp nog wel zichtbaar vanaf het Hemeltje en het noordelijk deel van de Molenweg.

Architectuurhistorische waarden

De architectuurhistorische waarden komen onder andere tot uiting in de hoofdvorm van de stolpboerderij met de erker in de voorgevel, die verwijzen naar de huidige typologie (de stolpboerderij) en de eerdere typologie (het zomerhuis). Beide typologieën zijn karakteristiek binnen de historie van Enkhuizen. Opvallend is het kleine formaat van de stolp, vermoedelijk ingegeven door de diepte van het zomerhuis, en het gebruik van 'frieze geeltjes'. Hoewel deze bakstenen authentiek zijn, is het een goedkopere variant baksteen die meestal werd toegepast bij zij- en achtergevels. Door de veranderingen aan de gevels is er nog wel een onderscheid tussen een open en representatieve voorgevel en een ondergeschikte en meer gesloten zijgevel afleesbaar. Wijzigingen zoals het verwijderen van de darsdeur in de voorgevel en het toevoegen van de dakopbouw in het linker zijgevelvlak hebben echter afbreuk gedaan aan de karakteristieken van een stolpboerderij.

Gaafheid en herkenbaarheid

Het pand is door haar hoofdvorm zowel herkenbaar als een stolpboerderij als een voormalig zomerhuis. Delen van het historische metselwerk in de voorgevel zijn bewaard gebleven. Hetzelfde geldt voor de erker als onderdeel van de typologie zomerhuis, ondanks dat deze in het verleden is verlaagd. Zoals benoemd in de architectuurhistorische waarden hebben er enkele wijzigingen plaatsgevonden die afbreuk hebben gedaan aan het karakter van de stolpboerderij, en daarmee ook de gaafheid van de stolp verminderen.

Zeldzaamheid

Het voortbestaan van de stolpboerderijen in Noord-Holland wordt bedreigd als gevolg van de beëindiging van agrarische bedrijven. In de binnenstad van Enkhuizen is deze trend in de tweede helft van de 20^e eeuw al ingezet, en zijn er nu nog maar 9 stolpboerderijen binnen de historische stadswallen aanwezig. Uniek aan deze stolpboerderij is dat het daarvoor een zomerhuis is geweest en dat de erker van die typologie behouden is bij de bouw van de stolp. Hoewel zomerhuizen in de 18^e eeuw een bekend verschijnsel waren in de Boerenhoek, zijn er weinig (restanten/relicten) exemplaren van deze typologie bewaard gebleven, waardoor deze stolpboerderij met restanten van een 18e-eeuws zomerhuis zeer zeldzaam is.

Molenweg 69, 1601 ST Enkhuizen

Bronnen

Literatuur

- Messchaert-Heering, S., *Onder één dak: wonen en werken in boerenhuizen en boerderijen in Enkhuizen*, Enkhuizen 2010.
- Ralling, O., *Molenweg 69 Enkhuizen. Bouwhistorische verkenning*, Schagerbrug 2022.
- Vermeer, G. en K. Koeman, 'Tuinbebouwing binnen de veste van Enkhuizen. De laatste resten van een groene stad', KNOB nr. 117, jrg. 4 (2018), pp. 204-211.
- Archief Oud Enkhuizen, www.oudenkhuisen.nl

Beeldmateriaal

Afbeelding 1 – bron: MOOI Noord-Holland

Afbeelding 2 – bron: Kaartviewer Steunpunt Monumenten & Archeologie

Afbeelding 3 – bron: Google Earth

Afbeelding 4 – bron: Beeldbank Oud Enkhuizen, archiefnummer 23654

Afbeelding 5 – bron: Beeldbank RCE, collectie kadastrale kaarten 1811-1832, objectnummer MIN07033D01

Bron alle overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland.

Colofon

opdrachtgever: gemeente Enkhuizen
datum onderzoek: 9 juli 2024
datum beschrijving: 26 juli 2024
opgesteld door: R. Schuit MA en ir. S. Baggelaar

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.